

FLUIDUM

näidend ühes vaatuses

Tartus, Metsakülas

Tegelased (ilmumise järjekorras):

Erik, vanamees

Maria Bachmann, noor piirivalvur

Ulla, noor naine

Martin Lepik, keskealine piirivalveveebel

Hannes Peterson, keskealine piirivalvekapten ja kordoni ülem

Ivo Raidik, noor piirivalvur

Triin Mägi, keskealine piirivalvemajor

Mati Pallai, vanemapoolne Siseministeriumi esindaja

1. stseen

Merekallas. Ilm on õhtune, sulnis, soe. Lained peksavad merelikult rahumeelse agressiivsusega randa nagu siidkindas rusikad. Üks kössis, hatune vanamees istub kaldal veepiiri lähedal ja vaatab merd. Ta ei vaata seda nii, nagu tööpäeva järel rahunema tulnud pintsaklipslane või romantikat otsiv hing või mõtete ja argielu eest põgenev õnnetu. Vanamees vaatab merd nagu hirv vaatab metsa. See on kodu. Koos kõige halva ja heaga. See on elu algus, keskkond ja lõpp.

Lained loksuvad vahel järsema, siis pehmema kohinaga. Linnud häälitsevad taamal. Vanamees kohendab end aeg-ajalt, sest vanad luud-kondid ei lase kaua liikumatult istuda.

Mööda liiva läheneb vanamehele noor piirivalvur Maria Bachmann, sirge rühi ja mütsi alt turritava krapsaka hobusesabaga neiu. Maria on viks ja usin tüdruk, kes astus piirivalvesse selleks, et kaitsta oma riiki. Ainult et tema arust oleks ta pidanud istuma kusagil radariruumis ja jälgima valvekaameraid, mitte patrullima mererannas. Mariale ei meeldi konfliktid ja talle ei meeldi ootamatused. Üksik vanamees piirivalvekordoni alal ei ole lubatud. See pole ette nähtud ja Mariale ei istu niisugused olukorrad üldse.

PIIRIVALVUR MARIA: Vabandust! Vanamees ei reageeri. Maria astub talle lähemale. Aga ettevaatlikult, vanamees võib olla relvastatud. Hei! See siin on keelatud ala! Te ei tohi siin viibida! Kas te kuulete mind või? Tõuske püsti, aga aeglaselt! Hoidke käsi nähtaval!

Vanamees vaevub lõpuks pead pöörama.

PIIRIVALVUR MARIA: Kas te saate minust aru? Räägite eesti keelt?

VANAMEES ERIK: Räägin ikka.

PIIRIVALVUR MARIA: Te ei tohi siin viibida! Tõuske aeglaselt püsti!

VANAMEES ERIK: Miks ma siis ei tohi?

PIIRIVALVUR MARIA: See on keelatud ala!

VANAMEES ERIK: Keelatud? Kellele?

PIIRIVALVUR MARIA: Piirivalvekordoni ala on aiaga piiratud, kust te siia saite?

VANAMEES ERIK: Merest.

PIIRIVALVUR MARIA: Seda ma saan aru jah, kui te oleks maalt tulnud, siis ei oleks te aiast mööda saanud. Meil on väravas valve, te ei saaks sealt mööda. *Talle koidab midagi.* Millega te tulite? Meil on kogu rannik valve all. Minu teada ei viibinud siin ühtegi alust. Kas te ujusite siia või?

VANAMEES ERIK: Võib ka nii öelda.

PIIRIVALVUR MARIA: Hea küll, tõuske püsti. Aga aeglaselt. Hoidke käsi nähtaval.

Vanamees kehitab õlgu ja ajab end aeglaselt püsti. Piirivalvur Maria tuleb ettevaatlikult tema juurde ja võtab tal õlast kinni.

PIIRIVALVUR MARIA: Kus on teie elukoht?

VANAMEES ERIK: Mis?

PIIRIVALVUR MARIA: Kus te elate?

VANAMEES ERIK: Meres.

Piirivalvur Maria vaatab ätti tülpinult. Hea küll, joovad end täis, lähevad kalale, kukuvad vette, ujuvad kaldale – saame aru. Aga vähemalt kaldal võiks normaalset juttu rääkida.

PIIRIVALVUR MARIA: Vaadake mulle otsa. Hingake. *Vanamees hingab. Alkoholilõhna pole tunda. Ju on ujumisega haihtunud.* Hea küll. Kas teil dokumente on?

Vanamees raputab pead. Piirivalvur Maria ohkab ja hakkab vanameest läbi patsutama, et dokumente, relvi või salakaupa leida.

Liiva mööda läheneb teiselt poolt ja ettevaatlikult habras naisterahvas Ulla. Sale keha, pikad ja veidralt sagris juuksed (nagu oleks kammimata kuivanud). Ebalev ja kartlik, nagu läheneks

lõrisevale koerale ja üritaks looma rahustada.

ULLA: Mis on?

Piirivalvur Maria ehmatab end poolsurnuks. Kargab pulksirgeks, haarab teenistusrelva ja sihib Ullat. Vanamees vaatab mõlemaid, nagu oleks tüdrukud napakad.

PIIRIVALVUR MARIA: Seis! Seiske paigal! Käed üles! Kes te olete?

VANAMEES ERIK: See on mu naine.

Piirivalvur Maria rahuneb kraadi võrra. Tõepoolest, võib-olla käisid need kaks veidrikku ujumas, sattusid piirivalvekordoni aladele, on pisut napsitanud.

PIIRIVALVUR MARIA: Nimi.

ULLA: Ulla.

PIIRIVALVUR MARIA: Perekonnanimi. Ja dokumendid, palun.

ULLA: Mul ei ole.

PIIRIVALVUR MARIA: Nime või dokumente?

ULLA: Nimi on.

PIIRIVALVUR MARIA: Nii?

ULLA: Ulla.

PIIRIVALVUR MARIA: Äрге ajage mind närvi. Nimi, perekonnanimi, elukoht?

ULLA: Ma ju ütlesin – Ulla. Elukoht – seesama.

PIIRIVALVUR MARIA: *Vanamehele*. Teie – mis on teie nimi, perekonnanimi, mis on naise nimi?

VANAMEES ERIK: Kallis tüdruk, mina olen Erik, minu naise nimi on Ulla.

PIIRIVALVUR MARIA: Ma küsin viimast korda. Perekonnanimi, elukoht?

VANAMEES ERIK: Ei ole perekonnanime. Lihtsalt nimi on. Erik.

ULLA: Lihtsalt Ulla.

VANAMEES ERIK: Ja elamegi siinsamas. Jah, see ongi elukoht.

PIIRIVALVUR MARIA: Te ei saa siin elada, see on piirivalvekordoni territoorium.

VANAMEES ERIK: Kas meri kuulub piirivalvekordonile?

PIIRIVALVUR MARIA: Mida?

VANAMEES ERIK: Meri ei kuulu ju kellegile?

PIIRIVALVUR MARIA: See rand siin on piirivalve territoorium.

ULLA: Me ei elagi rannal.

VANAMEES ERIK: Me elame meres.

Piirivalvur Marial on saanud küllalt. Ülekuulamist on alati palju lihtsam teha mugavas, soojas kordonitoas.

PIIRIVALVUR MARIA: Aitab. Hakkame astuma.

VANAMEES ERIK: Kuhu?

PIIRIVALVUR MARIA: Sinna. Noh, lähme-lähme.

Lähevad kolmekesi sajakonna meetri kaugusel asuvasse piirivalvekordonisse.

2. stseen

Ülekuulamistuba piirivalvekordonis. Kordon on ehitatud uue vabariigi ajal ja renoveeritud eurorahadega, sest teisel pool piiri asub salapärane maa, mis ei kuulu Euroopa Liitu. Ülekuulamistuba on spartalik ja ametlik. Laud, paar tooli, lamp. Mööbel on sama maitsekas kui paljundusmasin.

Ühel pool lauda, näoga ukse poole, istub vanamees Erik. Olukorrast hoolimata ei paista tema näol kohmetust ega hirmu. Erik on sama rahulik kui ta oli mererannal ja pigem varjutab tema häirimatust pelk arusaamatusevari. Ta jälgib ruumisolijad sarnaselt mäletsevale lehmale – uudishimu segatud tuhmi eemaloluga.

Eriku vastas, ukse kõrval, seisab noor piirivalvur Maria Bachmann, kes ei ole uhke selle üle, et tõi kordonisse probleeme. Ta pole uhke, sest vanamehe vastas – seljaga ukse poole – istuv piirivalveveebel Martin Lepik on ilmselgelt ärritunud ja tülpunud ning Maria ei taha oma toredale, ehkki teinekord pisut pealetükkivale ülemusele probleeme valmistada.

Keskealine, lõdvenevate lihaste ja jupsiva eesnäärmelega veebel meenutab vahel igatsevalt noorust ning käib abi- ja argieluliste pingete leevendamiseks hommikuti sörkimas. Veebel Lepik tajub teravalt, et tema karjäär pole edenenu nii kiiresti kui loodeti ja mehe abikaasa on jõudnud sellisesse vanusesse, kus tema aegunud keha ei paku veeblile enam rõõmu – kui seda šanssi üldse mõni kord aastas pakutakse. Ja noor Maria on ka nii pelglik ja õrnake, et veebel ei julge vanamoeliselt peale minna. Tuleb kunagi tüdrukule mingi lill tuua või midagi, siis näeb, kas saab asja või mitte.

Veebli ellu on jäänud väheseid rõõme ja kindlasti pole nende hulgas võimalus istuda kohaliku külabaari asemel ülekuulamistoas mingi jabura vanamehega. Aga töö vajab tegemist ning veebel kohendab enda ees olevaid kaustu ja valmistub pastakaga sinna kirjutama.

VEEBEL LEPIK: Maria, oled valmis?

PIIRIVALVUR MARIA: Jah, härra veebel.

VEEBEL LEPIK: Nii. Nimi?

VANAMEES ERIK: Erik.

VEEBEL LEPIK: Täisnimi.

VANAMEES ERIK: Lihtsalt Erik.

VEEBEL LEPIK: Ei, niimoodi kutsume meie piirivalvur Bachmanni. „Lihtsalt Maria“, eks ole, Maria.

PIIRIVALVUR MARIA: Jah, härra veebel.

VEEBEL LEPIK: Võib-olla teeme vahetust. Mina olen piirivalveveebel Martin Lepik. Vot see on minu täisnimi. Proovige nüüd teie ka.

VANAMEES ERIK: Mul pole muud kui Erik.

VEEBEL LEPIK: Kas te olete orb või? Vaeslaps?

VANAMEES ERIK: Mina pole enam mingi laps.

VEEBEL LEPIK: Ma küsin, kas te kasvasite vanemate juures või?

VANAMEES ERIK: Ei mina mäleta.

VEEBEL LEPIK: Olete leidlaps?

VANAMEES ERIK: Kes see veel on?

VEEBEL LEPIK: No et ühel hetkel leiti teid ja kasvatati üles?

VANAMEES ERIK: Nii võib öelda küll.

VEEBEL LEPIK: Kes kasvatasid?

VANAMEES ERIK: Isa ja ema.

Veebel Lepik paneb pastaka lauale. Kaks varianti, kas vanamees lollitab või ta ongi lihtsalt loll.

VEEBEL LEPIK: Nii et kasvasite ikkagi vanemate juures?

VANAMEES ERIK: Kus siis mujal?

VEEBEL LEPIK: Te ütlesite, et olite leidlaps.

VANAMEES ERIK: Mind leitigi. Ja siis kasvatati.

VEEBEL LEPIK *valmistub uuesti kirjutama*: Kes kasvatasid?

VANAMEES ERIK: Ju siis meri ja tuul.

Veebel Lepik paneb uuesti pastaka lauale. Maria näeb pääseteed.

PIIRIVALVUR MARIA: Samasugust juttu ajas mullegi, veebel. Sellepärast ma ta siia tõingi.

VEEBEL LEPIK: Ma hoiatan teid, kui te korrektselt ei vasta, võin teid mõneks ajaks kinni panna. Ja siis küsin uuesti. Teie valik.

VANAMEES ERIK: Mis ma oskan vastata, kui te ei oska küsida.

VEEBEL LEPIK: Tohoh! Selle eest saate peaaegu et punkti. Hea küll, aitab naljast. Tehke meie kõigi elu lihtsamaks. Kust te pärit olete?

VANAMEES ERIK: Merest.

VEEBEL LEPIK: Mhmm. Ja isa on meri ja ema on tuul?

VANAMEES ERIK: Või vastupidi. Seal pole mingit vahet.

VEEBEL LEPIK: Võib-olla aitaks see, kui räägiksite oma sõnadega. Alustage algusest. Meil aega küll. Rääkige lapsepõlvest, noorusest, millega tegelesite, kus elasite, millal abiellusite, kõik see. Oma sõnadega.

VANAMEES ERIK: Oma sõnadega... Mis sellest rääkida, kõik need, kes peavad teadma, teavad juba küsimatagi. Need, kes tunnevad mind, teavad juba kõike. Ja teid ei huvitaks põrmugi see, mida tegelikult peaksite teadma. Küsite küsimusi, millel pole mingit tähtsust. Mis kasu on teil sellest, kui ma ütlen, et abiellusin seitsekümmend aastat tagasi?

PIIRIVALVUR MARIA: Kas te olete nii vana?!

VANAMEES ERIK: Ei ole, aga kas oleks vahet, kui ma ütleks, et tegelikult abiellusin üleile? Sellel pole mingit tähtsust.

VEEBEL LEPIK: Näete, mina kirjutan praegu siia lehele. Siia saavad kirja olulised andmed, mis määravad selle, mis teiega edasi toimub. Las ma selgitan natuke olukorda: teid leiti keelutsoonist. Alast, kus te poleks pidanud viibima. Kuna te viibisite keelutsoonis, tuleb uurida väga täpselt välja see, kes te olete, kust te tulete ja millega tegelete. Meie poliitilist olukorda arvestades saate ilmselt isegi aru, et piirid on meil hetkel üsna tundlik teema. Katsuge mind mõista – ma olen teie vastu niigi lahke. Põhimõtteliselt olete piiririkkuja, viibite meie riigis ilma dokumentideta ja käitute võimuesindajatega väljakutsuvalt, isegi solvavalt. Selliseid asju on juhtunud ja peamiselt diplomaatidega, kes väidavad, et nemad ei pea vastama ühelegi küsimusele. Ja kui te tõesti jätkate sellist käitumist, siis me lihtsalt saadame teid Tallinnasse ja seal selgitatakse välja, kas te olete diplomaat või mitte. Igal juhul ei päästa diplomaatiline immuunsus teid rahvusvahelisest intsidendist ja te häbistate oma riiki.

VANAMEES ERIK: Mul ei ole mingit riiki.

VEEBEL LEPIK: Kui te just Antarktikast ei tule, siis on küll. Igaühel on kodumaa, tahab ta seda või ei.

VANAMEES ERIK: Mul on vaid mu naine ja meri.

Veebel Lepikule hakkab tunduma, et vahest murdus vanamehes midagi ja ta tuli tegema enesetappu.

Äkki tahtis end uputada?

VEEBEL LEPIK: Maria, kas sa leidsid ta mere äärest?

PIIRIVALVUR MARIA: Otse veepiirilt, härra veebel.

VEEBEL LEPIK: Ja ta vaatas üksisilmi vee poole?

PIIRIVALVUR MARIA: Nagu ei oleks üldse kuulnud, et ma tulen. Tavaliselt inimene ikka võpataks, kui teda hüütakse, aga mina pidin mitu korda hõikuma.

VEEBEL LEPIK: Oli üksi?

PIIRIVALVUR MARIA: Sel hetkel küll.

VEEBEL LEPIK: Hoidis käsi põlvede ümber, kõigutas end edasi-tagasi, peitis pead põlvede vahele?

PIIRIVALVUR MARIA: Seda ma ei mäleta, pigem mitte.

VANAMEES ERIK: Ma olen ikka veel siin. Võib minu käest ka küsida, kui vaja.

VEEBEL LEPIK: Ma küsin juba pikemat aega, aga te ei vasta.

VANAMEES ERIK: Te ei küsi ka. Mõnda aega seletate midagi, ajate lolli juttu suust välja, aga asjalikke küsimusi ei küsi.

VEEBEL LEPIK: Mis on kalli külalise arust siis asjalik küsimus?

VANAMEES ERIK: Seda peate teie teadma.

VEEBEL LEPIK: Mina küsin seda, mida mul on vaja teada. Saate aru – vaja teada. Mina ei tea, mis on teie nimi, teie elukoht, teie amet. Mul on vaja seda teada, sellepärast ma seda küsingi.

VANAMEES ERIK: Aga mis tähtsust sellel on? *Veebel Lepik suudab vaid piinatult ohata.* Ma võin öelda – mu nimi on Erik Erik, elan Padamaal, töötan puhurina. Aga mis see teile annab?

VEEBEL LEPIK *nagu lollile*: Siis ma saan kirjutada vastused lehele üles, langetada andmete põhjal otsuse selle kohta, mida teiega peale hakata.

VANAMEES ERIK: Milleks on vaja otsustamiseks lehte? Otsustage kohe. Saan mina eluga edasi minna, saate teie õhtu vabaks. Miks me peame midagi lehele kirjutama?

VEEBEL LEPIK: Sest niimoodi need asjad käivad. Me ei saa lihtsalt suruda kätt ja saata teid oma teed. Äkki olete kahtlane isik ja pärast tekitate igasuguseid pahandusi? Sellisel juhul vastutan mina riigi julgeoleku ohustamise pärast.

VANAMEES ERIK: No vot. Te lihtsalt ei usalda mind. Arvate juba ette, et ma olen kahtlane isik. Kardate oma töökoha pärast. Ma võin teile rääkida ükskõik mida, teie panete selle lehele kirja ja pesete käed puhtaks. Kui ma valetasin, siis tegeldakse minuga seal Tallinnas, teie saate minust lahti. On nii?

Kuradi vanamehel on õigus. Tegelikult pole mingit vahet, mida veebel lehele kirjutab, sest edasi

tegeleb temaga järgmine isik ja instants.

VEEBEL LEPIK: Teate mis... Lepime niimoodi kokku. Ma kirjutan siia lehe peale vähemalt midagi üles, siis saame õhtule ja asjaga ühele poole. Ma ütlen teile, mida teie olukorrast võidate – kui räägite mõistlikku juttu, siis saate vabaks ja teid ilmselt enam ei tülitata, kui valetate, siis saategi Tallinnasse, nagu te nii väga tahate.

VANAMEES ERIK: Mina ei taha Tallinnasse, teie tahate mind kaelast ära saada.

VEEBEL LEPIK: Midagi ma pean siia lehele kirjutama.

VANAMEES ERIK: No aga siis kirjutage.

VEEBEL LEPIK: Mida?

VANAMEES ERIK: Kirjutage „midagi“.

VEEBEL LEPIK: See on iidne nali ja naljakas pole ta olnud mitte kunagi.

VANAMEES ERIK: Ma pole kunagi nalja heitnud.

VEEBEL LEPIK: Mis iganes. Ma nüüd hakkas siia kirjutama ja teie hakkate vastama. Ja ma hoiatan – ma kirjutan üles iga vastuse, nii et kui jura ajate, lahendate asja ise Tallinnas. Nimi?

VANAMEES ERIK: Erik.

VEEBEL LEPIK: Perekonnanimi?

VANAMEES ERIK: Ju siis ka Erik.

VEEBEL LEPIK: Päritolu?

VANAMEES ERIK: Meri.

Veebel Lepik jätab korraks kirjutamise katki, aga otsustab vihaga, et kirjutabki kõik üles ja mölakas pärast ise vastutab.

VEEBEL LEPIK: Elukoht?

VANAMEES ERIK: Meri.

VEEBEL LEPIK: Olete abielus?

VANAMEES ERIK: Olen.

VEEBEL LEPIK: Merega?

VANAMEES ERIK: Ei, miks? Ullaga.

VEEBEL LEPIK: Muidugi-muidugi. Amet?

VANAMEES ERIK: Ma ei tea.

VEEBEL LEPIK: Millega tegelete?

VANAMEES ERIK: Millal?

VEEBEL LEPIK: Jopptvajuu... Tavaliselt! Igapäevaselt.

VANAMEES ERIK: Igast asju tuleb ette.

VEEBEL LEPIK: Niisiis juhuotsad?

VANAMEES ERIK: Mis asjad?

VEEBEL LEPIK: Töötate erinevate firmade ja asutuste heaks?

VANAMEES ERIK: Ei, hoidku selle eest. Ma ei tööta kellegi heaks.

VEEBEL LEPIK: No näed, oleks võinud sellest alustada. Töötu.

VANAMEES ERIK: Ju siis.

VEEBEL LEPIK: Miks te keelualal viibisite?

VANAMEES ERIK: Aga kes keelas?

VEEBEL LEPIK: Eesti riik. Miks te keelualal viibisite?

VANAMEES ERIK: Millal saab üks riik keelata mulle mere äärde tulekut?

VEEBEL LEPIK: Viimast korda! Miks te keelualal viibisite?

VANAMEES ERIK: Ma ütlen sulle ka viimast korda – see pole kellegi asi.

Veebel Lepik tõuseb lauast, kõnnib seina juurde. Seal on laelambi lüliti.

VEEBEL LEPIK: Nüüd on selline lugu. Minule aitab. Paneme nii-öelda pausi peale. Ma kustutan tule ära ja kui ma selle uuesti põlema panen, siis me alustame nullist. Unustame kõik eelneva ära. Räägime nagu mees-mehega. Eks? Ma kustutan nüüd tule korraks ära ja edaspidi me enam lolli juttu ei aja. Maria, kas uks on lukus?

PIIRIVALVUR MARIA: Jah.

VEEBEL LEPIK: Hea küll, aga astu ukse ette. Nii, üks, kaks, kolm.

Kustutab ruumis tule ära.

PIIRIVALVUR MARIA: Ma ei tea, kas see on hea mõte, härra veebel. Kas niimoodi ohtlik ei ole?

VEEBEL LEPIK: Minu käsi on mu relval, ma eeldan, et sul samuti. Ma panen nüüd tule uuesti põlema.

Lülitab laelambi taas sisse. Vanameest enam pole. Ülekuulamistoas on vaid ukse ees seisev piirivalvur Maria Bachmann ja lüliti juures seisev veebel Lepik. Ülekuulamislaual on veebli toimikute ja pastaka vastas klaas vett.

VEEBEL LEPIK: Mida kuradit?

PIIRIVALVUR MARIA: Ma ei kuulnud ukse liikumist ja ma seisin otse ees ju!

VEEBEL LEPIK *kiikab laua alla, ehkki on ilmselge, et isegi nähtamatu inimene ei saaks ennast sinna ära peita: Mida perset?!*

PIIRIVALVUR MARIA: Ma lähen vaatan koridori!

Kohmitseb lukustatud uksega, saab selle lahti, jookseb välja.

VEEBEL LEPIK *hüüab järele*: Ja too ta kuradi naine siia!

Veebel Lepik jääb ülekuulamistuba läbi otsima. Ta koputab seintele, pöörab end järsult ümber, vaatab lakke jne. Varsti saabub piirivalvur Maria koos Ullaga.

VEEBEL LEPIK: Ole ukse ees, Maria. Teie istuge.

Ulla istub veebli toolile.

VEEBEL LEPIK: Ei, seal istun mina. Istuge teisele poole lauda.

Ulla kuulab käsku. Nüüd satub ta istuma otse veeklaasi juurde. Ulla tardub hetkeks, nagu näeks ta oma kallist meest ülekuulamistooli külge seotuna, verisena ja purustatuna. Kaastunne, nõrdimus, inimlik ahastus ja valu segunevad trotsi ning vihaga. Elajad sellised. Mida nad on sinuga teinud?

VEEBEL LEPIK: Kus teie mees on?

ULLA: Siinsamas ju.

Paus.

VEEBEL LEPIK: Mis ta on nähtamatu või?

ULLA: Ei ole nähtamatu, mina näen teda väga hästi.

VEEBEL LEPIK: No ei ole teda siin!

ULLA: On otse teie nina all, miks te räägite niimoodi!

VEEBEL LEPIK: Kuidas? Kuskohas?

ULLA *osutab veeklaasile*: Siinsamas.

Veebel Lepik vaatab kolleegile otsa ja istub siis laua taha.

VEEBEL LEPIK: Proua, ma ei tea, mis mängu te mängite, aga teie mees põgenes vahi alt ja kui teie teda varjate, siis olete kaasosaline.

ULLA: Ma ei varja kedagi. Tema ka ei varja ennast.

VEEBEL LEPIK: Kus ta siis on?

ULLA: Siin klaasis, noh.

VEEBEL LEPIK: Kuidas saab üks inimene olla klaasis?

ULLA: Asi tal siis ära mahtuda.

VEEBEL LEPIK: Ah et teie mees on siis umbes 0,2 liitrit, jah?

ULLA: Tundub isegi pisut vähem. *Takseerib klaasi.* Aga eks ta on vana mees ka juba.

VEEBEL LEPIK: Kas te arvate, et me oleme mingid kretiinid või?

ULLA: Ei, muidugi mitte.

VEEBEL LEPIK: See on päris osav trikk, aga riigivõimu esindajatele ei tasu mustkunsti teha. Õelge oma mehele, et kui ta kohe välja ilmub, siis me käsitleme seda pisut leebemalt. Kui ta kümne sekundiga välja ei ilmu...

ULLA: Aga on ta ju siinsamas! Miks te kiusate meid niimoodi?

VEEBEL LEPIK: Meie, meie kiusame? Terve selle aja olete mänginud meie närvidega. Ma leian, et mina ja eriti piirivalvur Bachmann oleme olnud äärmiselt vastutulelikud ja mõistvad. Te olete valetanud ja vassinud, ajanud mingit täielikku iba ja nüüd katsub teie mees vahi alt põgeneda. Ma igaks juhuks hoiatan, et kordoni ümbrus on range valve all. Meil on kaamerad, relvastatud vahimehed. Niipea, kui ta katsub siit territooriumilt lahkuda, saab ta kuuli. Mõistate? Kui ta kohe välja ei tule, siis me laseme ta maha. Saate aru sellest?

ULLA: Mida ma oskan teile öelda? Ta istub teil nina all ja teie ähvardate mind.

Veebel Lepik tõuseb püsti, haarab veeklaasi ja virutab selle sisu Ullale näkku. Ulla tardub hetkeks ja hakkab siis röökima nagu ratta peal. Tema jaoks on see sama, kui lõigata abikaasa tema silme all ribadeks ja valada siis veriseid tükke täis ämber talle kaela. Ehmunud piirivalvurid katsuvad naist rahustada, kuid too kriiskab „Surnud! Ta on surnud!“ jne. Piirivalvurid talutavad hüsteerias Ulla lõpuks ülekuulamistoast minema.

3. stseen

Kordoni ülema tuba. Sisustatud ilmselt mehe poolt, kes on harjunud Nõukogude esteetikaga. Laminaatlaud, punane tugitool, lauatelefon jne. Töölaua ees istub kohmetu piirivalveveebel Martin Lepik, kes näeb välja nii, nagu ta oleks oktoobrilapsena pättust teinud ja direktori juurde vaibale kutsutud. Veebel Lepiku kõrval seisab sama kohmetu piirivalvur Maria Bachmann. Töölaua taga istub häiritud olemisega, pisut väsinud piirivalvekapten ja kordoni ülem Hannes (Reinovitš)

Peterson. Hallinevad juuksed, hajameelselt hooldatud munder, peenikeste raamidega prillid. Terve kapten Petersoni elu on möödunud kabinettides ja teda katab nähtamatu bürokraatiatolm. Kapten Petersonile ei meeldi, kui formularid ja ringkirjad ei jõua adressaadini, kui pastapliiatsite varu on unustatud uuendada või kui vahi all olevad isikud kaovad jäljetult.

KAPTEN PETERSON: Minul on nüüd kaks versiooni. Üks on see, et teie jäägitu, ma rõhutan, jäägitu valve all olnud isik kadus nagu vits vette, mis? Uksed oli suletud, seinad olid terved, käed olid, võiks öelda, kabuuridel. Loodetavasti ikka enda, mitte teise kabuuril, eks ole. *Endal jube lõbus.* Ühel hetkel oli seal, järgmisel hetkel oli klaas vett. See on üks versioon. Teine versioon on selline, et teie, turakas, kustutasite tule ära ja mitte sekundiks, vaid, noh, näiteks kümneks sekundiks. Isegi mina jõuan sellise ajaga uksest välja lipsata.

PIIRIVALVUR MARIA: Aga ma olin ukse peal ees! Ja uks oli suletud!

KAPTEN PETERSON: Liibusite vastu ust?

PIIRIVALVUR MARIA: Ei.

KAPTEN PETERSON: No vot.

VEEBEL LEPIK: Ega ta kümne sekundiga poleks pimedas lukku lahti muukinud. Ja me oleks näinud ju koridorivalgust, kui ta oleks tõmmanud ukse kaudu minema.

KAPTEN PETERSON: Noh, seda küll.

PIIRIVALVUR MARIA: Ja uks oli pärast ka lukus! Ma ei saanud enne lahkuda toast, kui pidin selle ise lahti keerama.

Mõtisklevad. Kapteni lõbusus on hajunud. Kui alluvad nüüd ei valeta, siis pole tõesti mingit võimalust, kuidas vahialune sai põgeneda. Olgem ausad, need klounid andsid talle kõik võimalused, aga nii osav ei saanud see vanamees ka olla.

KAPTEN PETERSON: No aga, kurat, ta ei saanud ju läbi seina minna!

VEEBEL LEPIK: Kindlasti mitte, härra kapten.

KAPTEN PETERSON: Kuidas põrgu päralt ta siis välja sai?

PIIRIVALVUR MARIA: Naine väidab, et ei saanudki. Et ta oligi see vesi seal klaasis. Ja vanamees ise ütles, et ta tuleb merest.

KAPTEN PETERSON: Kuulge, ärge ajage lolli juttu, noor daam! Kaduge mõlemad mu silma alt ja mõelge hoolikalt läbi, mida te homme oma raportisse kirjutate.

Alluvad lahkuvad. Kapten Peterson mõtleb mõne hetke ja läheb siis samuti välja.

4. stseen

Mererand. Kapten Peterson seisab mõttikult veepiiril ja vaatab merd.

KAPTEN PETERSON: Noh, meri. Ajad meil siin päid segamini, mis? Vanamees, näed, rääkis mul alluvatele, et tema on merest pärit. Alluvad vannuvad jumalakeeli, et vanamees muutus ise veeks. Voolas sinusse tagasi või? Näed, kurat, nüüd räägin juba veekoguga juttu!

Einoh, mis seal's ikka, räägime aga! Ütle, meri, mu meri – kes sa oled selline? Mina elan juba mitukümmend aastat mere ääres, aga sellist lugu kuulen esimest korda. Ütle, kuhu vanamees kadus, ah? Lihtsalt niimoodi, läbi seinte ja kinnise ukse? Või muutuski veeks? No, kurat, kes sellist asja usuks! Ma olen oma karjääri jooksul igast asju näinud, aga inimesed ei muutu veeks. Füüsilikast oled midagi kuulnud, meri? Vat, gaas võib muutuda vedelikuks. Vedelik võib muutuda tahkeks aineks. Aga inimene veeks ei muutu. Kõik. Punkt. Jah, ma saan aru, et inimene koosneb veest, eks ole, vist ligi seitsekümmend protsenti on sind inimeses. Aga mitte sada protsenti. Näed? *Näpistab oma rannet.* See siin on nahk. Ei ole vesi. Vot nii on lood. Nii et räägi välja, meri, kuhu vanamees läks!

Hakkab ise itsitama. Tema juurde hiilib sagris Ulla. Kapten märkab teda võpatusega.

KAPTEN PETERSON: Kust, kurat, teie siia saite?!

ULLA: Tulin.

KAPTEN PETERSON: Ah... soo. Nojah, ainuõige vastus. Muul moel poleks te siia saanud. Tegelikult olete küll vahi all, nii et te ei tohiks niimoodi ringi luusida.

ULLA: Ma ei luusigi. Ma lähen ära.

KAPTEN PETERSON: Oot, kuhu te lähete?

ULLA: Minema.

KAPTEN PETERSON: Ei... ei, te ei saa. Ei saa niimoodi prauhti ära minna. Meil on võrkaed ümber ja relvastatud valve ja... Kui te niisama minema hakkate, lastakse teid maha.

ULLA: Ei lasta midagi.

KAPTEN PETERSON: Kuulge, te olete mõistlik inimene, oodake hetk, räägime tõrts juttu.

ULLA: Millest me räägime?

KAPTEN PETERSON: Teie mehest.

ULLA: Ma ei taha temast rääkida.

KAPTEN PETERSON: No te saate ise ka aru, et meil on kõik segamini, me ei mõista enam midagi. Kuhu ta kadus?

ULLA: Piirivalvurid tapsid ta ära.

KAPTEN PETERSON: Ahah. Sellega, kui nad klaasi tühjaks kallasisid?

ULLA: Viskasid. Nad viskasid ta mulle peale.

KAPTEN PETERSON: Jah, hea küll, viskasid. Nii et ta oligi siis seal klaasis?

ULLA *nagu idioodile*: Jah. Ma ju rääkisin seda ammu.

KAPTEN PETERSON: Jajah, muidugi-muidugi. Aga kuidas on see ikkagi võimalik, et üks täiskasvanud mees muutub niiviisi korraga veeklaasiks?

ULLA: Ta ei muutunud klaasiks. Ta läks vette tagasi.

KAPTEN PETERSON: No aga kui ta on vesi, siis voolas ta pärast põrandale ja ootab teid nüüd seal.

ULLA: Ei, ta lagunes piiskadeks ja voolab kunagi tagasi merre. Me ei näe teda enam kunagi.

KAPTEN PETERSON: Te vist saate ise ka aru, kui jaburana see jutt kõlab?

ULLA: Minu jaoks olete teie kõik siin jaburad. Ma lähen nüüd minema.

KAPTEN PETERSON: Einoh, kuhu te oma arust lähete, te olete vahi all?

ULLA: Ei huvita.

KAPTEN PETERSON: Aga kui ta siit lahkute, siis on meestel õigus teie pihta tulistada.

ULLA: Meestel on alati õigus naiste pihta tulistada.

Ulla tormab lainetesse ja hüppab vette. Kaob. Kapten haarab raadiosaatja.

KAPTEN PETERSON: Bachmann, Raidik, kohe siia! Hädaolukord!

Mõne hetke pärast jõuavad jooksuga kohale noor piirivalvur Maria Bachmann ja umbes sama vana piirivalvur Ivo Raidik. Ivo on tugeva kehaehitusega, avala silmavaate ja otsekoheste lõuaga poiss.

KAPTEN PETERSON: Naine hüppas vette – kohe välja tuua!

Piirivalvurid jooksevad vette, sumavad ringi. Naasevad mõne aja pärast märja ning rusutuna.

PIIRIVALVUR IVO: Ei leidnud, härra kapten.

KAPTEN PETERSON: Pole ühtegi märki, jah?

PIIRIVALVUR MARIA: Ei, härra kapten.

KAPTEN PETERSON *kibestunult*: No muidugi, meri võttis endale. *Karjub mere poole*. Seda võis sinust oodata, kuradi näraakas! Oled rahul nüüd või? Oled, ah? Hea küll, lapsed, laske meri maha.

PIIRIVALVUR IVO: Härra kapten?

KAPTEN PETERSON: Laske meri maha.

PIIRIVALVUR MARIA: Ma ei saa hästi aru...

KAPTEN PETERSON: Mis siin aru saada, võtke püstolid ja laske meri maha.

PIIRIVALVUR IVO: Mis mõttes?

PIIRIVALVUR MARIA: Ma tõesti ei saa aru, härra kapten.

KAPTEN PETERSON: Võtke relvad.

Piirivalvurid tõmbavad kõheldes oma püstolid.

KAPTEN PETERSON: Sihtige merd.

Piirivalvurid sihivad kõheldes mere poole.

KAPTEN PETERSON: No ja nüüd tulistage. *Kui nad kohe ei reageeri, siis röögatab.* Laske merd, kurat!

Piirivalvurid teevad ühe lasu.

KAPTEN PETERSON: Mitte taevast, oinapead! Sihtige mere pihta.

Piirivalvurid sihivad laintesse.

KAPTEN PETERSON: Ja nüüd tuld!

Piirivalvurid lasevad vee pihta.

KAPTEN PETERSON: Vot nii. Väga hea. Ja nüüd tooge kaater siia. Ma lähen talle üksi järgi.

PIIRIVALVUR IVO: Üksi ei tohi, härra kapten.

KAPTEN PETERSON: Mina olen ülemus, mina ütlen, mida tohib ja mida ei tohi.

PIIRIVALVUR MARIA: Härra kapten, eeskirjad ütlevad väga selgelt, et...

KAPTEN PETERSON: Pange põlema oma eeskirjad! Tooge see kuradi kaater siia!

Piirivalvurid jooksevad minema.

5. stseen

Väljalülitatud mootoriga kaater avamerel. Piirivalvekapten Hannes Peterson istub mõtlikult kaatris ja loksus lainete rütmis. Ta on oma mütsi ära võtnud ja päike kiiskab pealael. Kapten toetab ühe

rusikaga õlga ja vaatab merd sellise pilguga nagu oleks meri habetunud kaak ülekuulamistoas.

KAPTEN PETERSON: Vot nii. Räägime nüüd nagu mees merega. Kuhu sa vanamehe panid, meri? Peitsid ära? Saad aru, et oled sellisel juhul kaasosaline? Vanamees viibis loata meie riigi territooriumil, nagu sinagi. Varjamisega kinnitad tema süüd. Ja kus on naine? Põgenemisega sai temast meie riigi vaenlane. Keegi ei tohi loata riigist lahkuda, sa tead seda, meri. Mis sa arvad, miks piirid üldse loodi? Ega maaomanikke ei huvitanud see, et keegi nende maadele ei tuleks. Neid huvitas rohkem see, et nende talupojad ei lahkuks ilma loata. Ja riigi valitseja oli suurim maaomanik. Talupoeg haris maad, maksis makse, pidas riiki ülal. Mis on riik ilma oma talupoegadeta? Mitte, et sina sellest midagi teaks – sa oled ju meri, mitte maaomanik.

Või, kui aus olla, tead sina vist sellest kõike. Sina selle maa üldse löid. Kandsid kild-killu haaval kokku. Või surusid seni peale, kuni merepind tõusis üles ja muutus maismaaks. Nojah, sellisel juhul oleme meie põgenikud sinu riigist. Teinekord sa võtad inimesi tagasi, jaa, uputad laevu ja tõmbad tõusulainega enda rüppe. Siis tekib küsimus, et kumma riigil on rohkem õigust oma kodanikke kinni hoida.

Ega me ei ole tahtnud olla sinu kodanikud. Kuigi, aga sündides ei vali ka maismaalane, mis maalane temast saab...

Nii et oled sina üks riik ja meie oleme teine riik. Ja meie piirid puutuvad rannas kokku. Aga nüüd on nii, et sinu kodanikud on käinud salaja meie maal ja põgenesid tagasi su kaitsva tiiva alla. Mis me nüüd teeme? Sa oled rikkunud meie seadusi ja tavasid.

Kusagilt kostab Ulla hääl.

ULLA: Ja sina oled rikkumas mere seadusi.

Kaatrisse ronib tilkuv Ulla. Kapten teeb talle ruumi, nagu oleks naine oodatud külaline.

KAPTEN PETERSON: Mida sa mõtled sellega? Kuidas mina rikun mere seadusi?

ULLA: Sa nõuad merelt vastust, nõuad temalt aru, aga meri ei anna ühelegi inimesele aru. Meri ei allu sinu inimlikele korraldustele ja kindlasti ei pea ta käituma sinu käsu järgi.

KAPTEN PETERSON: Siin kaatri pardal kehtivad Eesti Vabariigi seadused.

ULLA: Jah, võib-olla, aga väljaspool kaatrit need seadused ei kehti.

KAPTEN PETERSON *võidurõõmsalt*: Ei, aga kaatri pardal kehtivad. Ja see tähendab, et sa oled naasnud meie riiki – väljaspool kaatrit pole minu asi, aga siin kehtivad meie seadused. Nii et püsi paigal, sest ma viin su tagasi maale ja seal ootab sind teenitud karistus.

ULLA: Kuidas sa võid mind karistada selle eest, et ma olin mererannal?

KAPTEN PETERSON: Rand kuulub ka meie riigile.

ULLA: Ma just kuulsin sind ütlemas, et rand on mere ja sinu maa piiriks.

KAPTEN PETERSON *väsinult*: Jah, aga meie seaduste järgi on see veel meie riik.

ULLA: Meres ei kehti sinu seadused.

KAPTEN PETERSON *veel väsinumalt*: Rand ei ole meri.

ULLA: Kus siis algab ja lõpeb meri? Kus? Sa tead väga hästi, et merel pole piire, meri on lõputu.

KAPTEN PETERSON *surmväsinult*: Kusagil on alati piir.

Kaptenil on olnud väga raske päev. Kõik toimunu on jõudnud talle korruga pähe, see on ummistunud ja kapten ei taha muud, kui magada. Ta peidab pea Ulla sülle ning suleb silmad. Ulla silitab kapteni pead pisut hajameelselt, pisut hellalt.

ULLA: Sul võib olla seda raske mõista, aga on asju ja nähtusi, millel pole piire.

6. stseen

Piirivalvekordoni terrass. Kordoni personali aruandekoosolekul on tehtud paus. Veebel Martin Lepik ja noored piirivalvurid Maria Bachmann ning Ivo Raidik nõjatuvad terrassipiirdele ja vaatavad rauge pilguga merele. Väljas sajab vihma. Piirivalvur Ivo heidab pilgu vihmale ja mühatab naerda. Teised vaatavad teda mõistmatult.

PIIRIVALVUR IVO: Vanamees on ka siin.

VEEBEL LEPIK: Misasja? Kus?

PIIRIVALVUR IVO: Siinsamas. Vihmas. Osa vihmast, noh. Võib-olla näiteks see piisk. Või see.

VEEBEL LEPIK: Ah, selles mõttes... Nojah, kui nii võtta.

PIIRIVALVUR IVO: Ma olen kuulnud, et kogu vesi siin planeedil on üks tervik.

VEEBEL LEPIK: Mismoodi üks tervik?

PIIRIVALVUR IVO: No et vihm, põhjavesi, meri – see on kõik üks ja sama kogus vett. Selles mõttes, et vett ei tule kusagilt kosmosest juurde. Ja, noh, meie koosneme ka veest. Nii et ega vanamees väga mööda pannudki oma jutuga.

PIIRIVALVUR MARIA: Sellega, et nagu tuleb merest ja läheb sinna tagasi?

PIIRIVALVUR IVO: Nojah. Elu algas merest.

VEEBEL LEPIK: Ära nüüd peruta. Seda juttu võid rääkida ateistidele.

PIIRIVALVUR IVO: Mis see siia puutub?

VEEBEL LEPIK: Ainult ateistid võivad arvata, et elu algab merest.

PIIRIVALVUR IVO: Ma olengi ateist.

Veebel Lepik vaatab teda mõtlikult nagu isa vaatab väikest poissi, kes ütleb talle vihaga, et ta vihkab isa ja läheb igaveseks tema juurest ära ja ei tule kunagi tagasi ja küll isa siis alles näeb. Nukrus segatud üleoleku ja selle teadmisega, et mida sina, poiss, sellistest asjadest ka tead.

VEEBEL LEPIK: No ole, kui tahad.

PIIRIVALVUR IVO: Tegelikult on ju päris veider mõelda, et kogu planeedi vesi on üks tervik. Vesi ei kao kuhugi, voolab lõpuks merre ja sealt satub kunagi jälle meie söökla kapsasupi sisse. *Mariale*. Mõttele, iga vihmapiisk, mis praegu meie peale kukub, on langenud vihmana juba miljardeid kordi. Voolanud merre. Või tilkunud stalaktiidi otsast. Või loksunud Rooma keisri joogipeekris. Seesama vihmapiisk võib-olla voolas mööda ürgema Eeva rinda, aga nüüd potsatas sulle pähe. Ja voolab sind mööda maha ja siis tagasi sinnasamma merre.

PIIRIVALVUR MARIA: Niimoodi on täitsa tore mõelda. See piisk, mis sulle pähe kukkus, on kukkunud pähe mõnele indiaanlasele kusagil Amazonase džunglis.

PIIRIVALVUR IVO: Täpselt!

PIIRIVALVUR MARIA: Ja kui sa jood kraanivett, siis võib-olla jood sama vett, mida jõi natuke aega tagasi mingi Hollywoodi staar. Öäkk, see ei kõlanud küll hästi!

PIIRIVALVUR IVO *armutult*: Mitte ainult, mitte ainult, mõttele selle peale, et sa jood võib-olla sama vett, mida jõi Mooses või Julius Caesar või Adolf Hitler.

PIIRIVALVUR MARIA: Jube imelik tunne.

PIIRIVALVUR IVO: Ei, tegelikult ei peaks olema. Tegelikult see on väga lahe. Saad aru, vesi on täiesti erapooletu, ta ei ole halb või hea. Kõik joovad vett, peavad jooma. Muidu sureks ära. Ja siis ongi nii, et mõni sarimõrvar joob sama vett kui süütu laps. Aga see ei tähenda, et see oleks öäkk, noh. Lihtsalt maailm on selline. See on tegelikult hullult ilus, et me kõik peame jooma ühte ja sama vett.

PIIRIVALVUR MARIA: Tead, mis ma ühe arsti käest kuulsin? Arst rääkis seda, et naised on aastakümneid beebipille söönud ja nende kuses on kõik need hormoonid sees. Ja siis see voolab vette ja mehed joovad seda vett ja sellepärast ongi mehed tänapäeval vähem mehelikud.

Veebel Lepik on pidanud pikemat aega kuulama, kuidas ilus Maria vatrab selle noore Ivoga. Mis, teda polegi enam siin terrassil või? Ja nüüd veel see jutt selle kohta, kuidas mehed pole enam tänapäeval mehed – no mida?

VEEBEL LEPIK: Kes selle lolluse välja mõtles?

PIIRIVALVUR MARIA: Ei ole lollus! Täiesti uus ja ametlik teooria.

VEEBEL LEPIK: Vett ju puhastatakse.

PIIRIVALVUR MARIA: Jaa, aga hormoone puhastusega välja ei võta.

VEEBEL LEPIK: Eks ta ikka puhastub ka vahepeal. Ja niisama merevett sa ei saa juua.

PIIRIVALVUR IVO: Heh, „merevett“. Kui tähed ära vahetada, siis on „veremett“.

VEEBEL LEPIK: Sina ära targuta. Päriselt ka – vesi ikka puhastub kõvasti. Ei ole nii, et jood sama vett, mida Hitler jõi või mida mingi naised kusagil kusesid.

PIIRIVALVUR IVO: Ei, puhastub muidugi. Aga tehniliselt on sama vesi.

VEEBEL LEPIK: Vot elus on paljude asjadega niimoodi, et tehniliselt on sama, aga tegelikult ei ole. Näiteks seal teisel pool merd on teine riik, aga tehniliselt on ikka sama mere rannik, ainult teisel pool. Aga muidu on liiv ja kivid ja taimed nagu siingi. Ja tehniliselt oleme me siin kõik piirivalvest ja nagu oleks üks ja sama, aga mina olen ülemus ja sina ei ole.

Vaikivad. Natuke liiga ilmse paikapanekuna kõlas see veebli viimane märkus. Ivo arust umbes nii, et sina räägid siis, kui kana kuseb. Mariale tundub ka, et vahest oli pisut liiast.

PIIRIVALVUR MARIA *ohkab*: Sinna ta siis jäi.

VEEBEL LEPIK: Mis?

PIIRIVALVUR MARIA: Sinna meie kapten jäigi, härra veebel.

VEEBEL LEPIK: Noh, ta armastas merd, nii et selles mõttes sobiv surm.

PIIRIVALVUR IVO: Kes see merd ikka nii väga armastab. Kardetakse pigem.

No vot, sina, nolk, kardad merd, aga veebel on õige eestlane. Tema on hülgeküttide ja meremeeste järeltulija.

VEEBEL LEPIK: Mina küll armastan merd.

PIIRIVALVUR MARIA: Minu arust on meri eluks hädavajalik.

PIIRIVALVUR IVO: Einoh, on muidugi, aga õhk on ka eluks hädavajalik. Miks keegi õhku ei armasta?

VEEBEL LEPIK: Kuule, mida sa targutad jälle? Ja kuhu on jäänud korrektne pöördumine? Kaagutab nagu mõni seltsimees. „Härra veebel“ käib su lause lõppu, Raidik.

PIIRIVALVUR IVO: Ma ei kaaguta, härra veebel.

VEEBEL LEPIK: Kapten on kadunud ja sina norid.

PIIRIVALVUR IVO: Ma ei nori, härra veebel. Ma tunnen siirast muret.

VEEBEL LEPIK: Räägid siin õhuarmastusest. Vot meri on selline asi, mida armastada. Meri on

vabadus.

PIIRIVALVUR IVO: Mitte ainult.

VEEBEL LEPIK: No mis nüüd tuleb?

PIIRIVALVUR IVO: Ei, tõsiselt, ma lugesin kunagi, et paljud mereväes seilanud madrused sunniti laevadele vastu tahtmist. Ja siis muidugi orjalaevad ja need galeerid ka, kus orjad pidid aerutama. Nii et nende jaoks ei olnud meri kindlasti vabadus.

VEEBEL LEPIK: See on teine asi. Mis see minu probleem on, kuidas kapten oma laevas kedagi kohtleb? Ma räägin põhimõttest. Meri on piiritu vabadus, mine sinna, kuhu tahad ja ükski seadus ei kehti.

PIIRIVALVUR IVO: Nojah, mine muidugi sinna, kuhu tahad, aga millega sa lähed? Pead ikka võtma laeva ja seal on orjad sees. Nii et lähed vastu tahtmist ja koos terve karja orjadega, isegi kui ümberringi on see üüratu vabadus.

VEEBEL LEPIK: „Üüratu vabadus, härra veebel.“ Esiteks. Ja teiseks – mida sa närid nende tähtede kallal, tähed on taevas.

PIIRIVALVUR IVO: Ma olen ateist. Ateistid küsivad küsimusi.

VEEBEL LEPIK: Kuule, minu pärast ole või tankist, mis see praegu asjasse puutub? Ma räägin, et ära nori iga lause kallal ja ära küsi lolle küsimusi.

PIIRIVALVUR IVO: Ma küsin küsimusi, millele teiesugused ei taha vastata, härra veebel.

VEEBEL LEPIK: Ohoh! Ma arvan pigem nii, et sina küsid küsimusi, mida keegi ei viitsi enam kuulda. Ja sa norid asjade kallal, mille kallal pole vaja norida. On asju, mille kallal inimene ei peaks üldse norima.

PIIRIVALVUR IVO: Ma ei nori! Ma tahan teada. Sellepärast ma küsingi. Kõik need raamatud, mida ma loen, need küsivad samasuguseid asju.

VEEBEL LEPIK: Ära siis loe selliseid raamatuid.

PIIRIVALVUR IVO: Aga, vot, tahan. Härra veebel.

PIIRIVALVUR MARIA: Ma lugesin ka hiljuti ühte sellist raamatut, mis kohe pani küsima. Noh, pealtnäha nagu rääkis lihtsalt kahe inimese suhtest, aga seal üks küsis teiselt selliseid asju, et ma hakkasin mõtlema: kuule, asjad on tõesti niimoodi. Aga miks nad on niimoodi? See võib olla hästi värskendav, siis hakkad edasi mõtlema. Hästi palju klassikat on selline. Ma mäletan, kuidas ma kooli ajal lugesin kohustusliku kirjandusena ja tohutult meeldis.

PIIRIVALVUR IVO: Oh, ära üldse alusta. Mul on nii piinlik, ma olen kunagi koolis kohustuslikus korras lugenud paljusid asju ja ma ei mäleta neist ühtegi rida.

VEEBEL LEPIK: Mis seal nii piinlikku on?

PIIRIVALVUR IVO: Keegi küsib: „Mats Traati oled lugenud?“ ja mina vastan, et seda tantsu aurukatla ümber olen ja siis ta arutleb selle üle ja ma ei oska sõnagi öelda. Ma olen küll lugenud,

aga ma ei mäleta sellest midagi. Saad aru, kui piinlik see on. Nagu polekski lugenud. Sellepärast on piinlik.

PIIRIVALVUR MARIA: Aga sa loed ju. Minu arust sa vahel muud ei teegi.

PIIRIVALVUR IVO: Ma tean. Kogu aeg loen, aga valesid asju.

VEEBEL LEPIK: Tead mis, ei ole olemas valesid asju. Juba see, et sa loed, juba see on ju kõva sõna. Mõni mees ei loe elu jooksul läbi ühtegi raamatut.

PIIRIVALVUR IVO: Mulle tundub, et neist pole mõtet rääkida. Mõne mehe jaoks polegi raamatuid vaja. Ja mõne jaoks on vaja ainult Piiblit ja sellest talle piisab. Ja – ei, mul on täielik austus nende vastu. Mõni käib terve elu metsas, teab kõiki loomi ja linde, tunneb taimi ja mis siis, et ta pole lugenud mingit klassikat? Mis siis? Aga ta on seda tüüpi. Mina olen nagu sellist tüüpi, kes peaks olema lugenud.

PIIRIVALVUR MARIA: Miks? Miks sa oled oma arust sellist tüüpi?

PIIRIVALVUR IVO: Ma tahan olla haritud.

VEEBEL LEPIK: Mulle tundub, et sa tahad, et inimesed arvaks, et sa oled haritud. Sa ei loe seda kuradi klassikat mitte sellepärast, et ta on hea, vaid sellepärast, et sul on piinlik. Ja siis sa ei loe tegelikult neid raamatuid, mida sa tahaksid lugeda, sest need pole klassika.

PIIRIVALVUR IVO: Nojah. See, mida mina loen, seda ei tea mõnikord ükski inimestest ruumis peale minu. Mina olen ainus, kes on seda lugenud, aga see ei loe. See ei ole klassika.

VEEBEL LEPIK: No vot. Ja nüüd ütle mulle, kes on siin see idioot – sina, kes sa loed sind huvitavaid asju või need, kes pole neid lugenud.

PIIRIVALVUR IVO: Ei, keegi pole idioot. Lihtsalt ma tahaks lugeda rohkem klassikat.

VEEBEL LEPIK: Siin pole küll muud, kui: aga loe siis.

Terrassile astub range olemisega naisohvitser, mille peale terrassil olivad vakatavad. Mundris naisohvitser, piirivalvemajor Triin Mägi on keskealine tank, kelle nurgelised õlad ja absoluutses proportsioonis (nii pikk kui lai) kast-kere hirmutab juba enne, kui ta oma suu lahti teeb. Nalja mittearmastavate raamidega prillide peal varitseb laitmatus korras ohvitserimüts.

Major Mägi on sündinud ohvitser, kelle maailmavaade on mõõdetud asimuudi ja kaardiga ning kelle nukud harjusid algusest peale marssima karrees.

MAJOR MÄGI: Paus on läbi, kõik sisse.

7. stseen

Piirivalvekordoni ülekuulamisruum. Major Mägi ja tema saatjaskond (veebel Lepik ja piirivalvurid Bachmann ja Raidik) saabuvad uksest. Toole on ruumis senise kahe asemel kolm, noored

piirivalvurid seisavad. Laual on mõned paberid, pastakas ja kohvitassid. Laua taga ootab saabujaid Siseministeeriumist saadetud vanem mees – Mati Pallai. Piirivalvepoliitika osakonnas peaspetsialistina töötav Pallai on asjalik, kärsitu, kuiv ja kombekohane ekspert. Kolm last, teine abikaasa, neljaliitrine auto, kahekorruseline maja linna ääres. Olukorrad jagunevad tavapäraseks ja erakorralisteks, erakorralised omakorda selgitatud ja selgitamata olukordadeks. Antud olukord on selgitamata, mistõttu Pallai ootab selgitusi.

PALLAI: Istuge. Major Mägi ja veebel Lepik istuvad. Lähme edasi, ma ei viitsi enam selle teemaga kauem tegeleda. Teil oli pool tundi aega oma jutt selgeks mõelda, nii et proovime uuesti. Härra veebel, olge nii kena. Selgitage meile, kuidas sai Eriku-nimeline isik jäljetult kaduda, kuidas lubati Ulla-nimelisel isikul põgeneda ning miks on kordoni ülem, kapten Hannes Peterson jäljetult kadunud?

VEEBEL LEPIK: Nagu ennist ütlesin, ei oska ma Eriku kadumist millegagi seletada. Ulla läks kaduma härra kapteni juuresolekul, aga härra kapten ise võttis meie kaatri ja sõitis merele. Rohkem pole teda nähtud.

PALLAI: Hea küll, alustame viimasest. Kuidas sai härra kapten sõita üksi merele?

VEEBEL LEPIK: No lihtsalt võttis kaatri ja läks.

PALLAI: Ja teie ei takistanud teda?

VEEBEL LEPIK: Mind ei olnud seal.

PALLAI: Kes olid?

VEEBEL LEPIK: Bachmann ja Raidik.

PALLAI: Nii, miks te ei takistanud teda?

PIIRIVALVUR MARIA: Ta ei lubanud.

PALLAI: Ja sellest piisas?

PIIRIVALVUR MARIA: Ta käskis meil mitte ennast takistada.

PALLAI: Ma kordan küsimust: ja sellest piisas?

PIIRIVALVUR IVO: See oli käsk.

PALLAI: Ma ei mõista.

VEEBEL LEPIK: Ülemus andis käsu ja läks üksi.

PALLAI: Ei, ma saan aru, et ülemus andis käsu, aga kas eeskirjade järgi on selline kaatri kasutus lubatud?

VEEBEL LEPIK: Tegelikult ei ole.

PALLAI: No just. Tegelikult ei ole. Ei saa minna üksi kaatriga merele, ole või president isiklikult. Kuidas siis nii läks?

PIIRIVALVUR MARIA: Härra kapten keelas meil kaasa tulla. See oli käsk.

PALLAI: Kurat, ega käsk ei ole mingi kivisse raiutud seadus.

VEEBEL LEPIK: Mõnes mõttes on, härra Pallai. Vaadake, noortel kästi püsida paigal. Nemad järgisid käsku.

PALLAI: Aga kui ülemus oleks käskinud neil end ära uputada?

VEEBEL LEPIK: See on norimine, härra Pallai.

PALLAI: Norimine... No selge, selge. Ühesõnaga, kapten Peterson käskis alluvatel mitte vahele segada, võttis piirivalvekaatri, sõitis üksi merele ning jäi kadunuks. Nii?

VEEBEL LEPIK: Just nii, härra Pallai.

PALLAI: Major Mägi, kas te võiksite öelda, kuidas oleksite käitunud teie? Seisate rannal ja kõrgem ülemus käsib teil tuua kaatri ning sõita eeskirjadevastaselt üksi merele. On ilmselgelt mingis ebaadekvaatses või kõrgendatud meeleolus ja käsib tuua kaatri. Mis teete?

Ohvitserid jagunevad kahte kategooriasse: julged ja ettevaatlikud. Julged on need, kes tormavad katapultide poolt lõhutud müüriaugu suunas, et tekkinud võimalust ära kasutada, ettevaatlikud on need, kes katsuvad vaenlast enda lõksu tõmmata. Julged teenivad aumärke ja kuulsust, kuid raiskavad lugematuid elusid. Ettevaatlikud ei saa märke ja kuulsust, kuid säästavad raha ja inimesi. Major Mägi on alati olnud uhke selle üle, et tema on ettevaatlik ohvitser, kuid mõnes olukorras mängib see tema kahjuks.

MAJOR MÄGI: See sõltub alati olukorrast, härra Pallai.

PALLAI: Nõus, aga mängime seda olukorda. Mina olen kõrgem ülemus ja käsin teil tuua kaatri ja kavatsen minna üksi merele. Mis teete?

MAJOR MÄGI: Niimoodi on raske vastata, härra Pallai.

PALLAI: Mis teete, mida te selle peale teete, major Mägi?

MAJOR MÄGI: Pole õiglane panna mind sellisesse olukorda, kui ma ei näe kõiki tingimusi, härra Pallai. Minu otsus ei saa olla adekvaatne, sest ma ei saa arvestada kõigi faktidega.

Pallai pole oma karjääri jooksul kunagi varjanud, et ta põlastab sõduri ja ohvitseri sirgjoonelisust ja käsuaahelat. Pallai pole kaugeltki mitte loominguline inimene, aga omal moel on ta hävinguline inimene. Sarnaselt füüreritele tekivad tal plaanid, mille täitmist ta nõuab sõjaväelaselt ka siis, kui nood on kimbatuses ja sarnaselt füüreritele läheb ta tigidaks, kui need kohe käsku ei täida.

PALLAI: Major Mägi – me mängime. See on nagu sõjamäng. Sõjamängus ju ei rünnata päriselt naaberriiki, seal teeseldakse, et rünnatakse. Meie teeskleme, et mina olen ülemus ja esitan käsu. Need noored siin olid realselt sellises olukorras. Teie peate ainult teesklema.

MAJOR MÄGI: Härra Pallai, kogu lugupidamise juures, teil tuleb mõista, et mul on raske otsustada olukorras, kus mul on nii puudulik info.

PALLAI: Aga mis siis, kui selline olukord esineb päriselt, nagu meil esines? Ega noored ei öelnud kaptenile, et neil on puudulik info ja nad ei saa otsustada? Nad pidid otsustama. Sealsamas. Rannaliival. Kapten istub kaatrisse ja paneb nii-öelda pedaali põhja. Nemad sel hetkel otsustasid, et kuulavad käsku. Mida oleks teie otsustanud?

MAJOR MÄGI: Ma ei saa niimoodi adekvaatselt öelda!

PALLAI: Selge, mängime siis sellist mängu, et mina olen kõrgem ülemus ja käsin teil ära otsustada.

MAJOR MÄGI: Härra Pallai, need mängud hakkavad mulle käima närvidele.

Pallai vaatab mõtlikult põrandale ja otsustab midagi. Siis vaatab järsult üles majori poole.

PALLAI: No selge.

MAJOR MÄGI: Mis on selge?

PALLAI: Et meil pole siin enam midagi teha. Tagasi linna, proua major.

Hakkavad lahkuma.

PIIRIVALVUR MARIA: Aga mis meist saab?

PALLAI: Just seda me linnas otsustamegi.

Lahkuvad.

8. stseen

Terrass. Veebel Lepik ja noored piirivalvurid Ivo Raidik ja Maria Bachmann konutavad vihmast ja vaatavad merd. Kui eelmine kord oli õhkkond pinev ja ootusärev, siis nüüd rusutud ja pettunud.

VEEBEL LEPIK: Vot nii siis.

PIIRIVALVUR IVO: Nojah.

PIIRIVALVUR MARIA: Aga mis meist saab?

PIIRIVALVUR IVO: Mis ikka saab. Saadavad mujale või määravad mingi karistuse.

PIIRIVALVUR MARIA: Karistuse?

VEEBEL LEPIK: Ilmselt küll.

PIIRIVALVUR MARIA: Mille eest?

VEEBEL LEPIK: Kapteni kadumise eest. Ja vanamehe ja tema naise kadumise eest ka. Kui „hästi“

läheb, saab kõigi kolme eest veel eraldi.

PIIRIVALVUR MARIA: Aga me pole ju milleski süüdi?! Kapten keelas meil järgi minna ja seda naist ei olnud võimalik enam leida ja vanamees kadus niimoodi, et mitte keegi ei saa siiani aru, kuhu ta läks!

PIIRIVALVUR IVO: Maria, me teame seda.

PIIRIVALVUR MARIA: See ei ole aus! See ei ole aus. Ammu aega tagasi kurdeti, et piirivalvuriteks tahab tulla liiga vähe inimesi. Miks nad peaksidki tulema, kui niimoodi käitatakse?

VEEBEL LEPIK: Siin ei ole asi piirivalves, Maria. Kaks arreteeritud kadus jäljetult, ülemus kadus jäljetult – see on väga loogiline, et me peame kuidagi selle eest vastutama.

PIIRIVALVUR MARIA: Aga miks? Miks peame meie vastutama selle eest, et kapten andis lolli käsu, mida meie ei tohigi vaidlustada, sa ise ütlesid seda! Ja kuidas me oleks saanud takistada seda, et üks vanamees muutub veeklaasiks!

PIIRIVALVUR IVO: See pole siiani kindel, mis temast sai.

PIIRIVALVUR MARIA: Kuhu ta kadus siis?! Uks oli kinni, ma ise olin ukse ees, ta ei saanud sealt välja! Ega ta läbi seinte ei läinud!

PIIRIVALVUR IVO: Sa tahad, et ma valiks selle vahel, kas ta muutus veeloiguks või läks läbi seinte? Kas sa ei arva, et siin peab olema mingi vähe reaalsem selgitus?

PIIRIVALVUR MARIA: Milline?

PIIRIVALVUR IVO: Vot mina ei tea, aga kui võõras inimene sellest juhtumist kuuleb, siis just niimoodi ta küsib. Need seal Tallinnas ei taha kindlasti uskuda, et üks kodanik vahetas vormi ja muutus vedelikuks.

Maria, kes on olnud peaaegu et afektiseisundis, rahuneb ootamatult maha. Midagi on tema peas kokku klõpsunud ja pilt on nüüd peaaegu et selge.

PIIRIVALVUR MARIA: Tead mis. Ma olen näinud igasuguseid imelikke asju. Selliseid asju, mida teadus ei oska seletada. Või ei taha seletada. Ma tean, sa oled ateist või mis iganes, aga on asju, mida teadus ei saa selgitada. Võib-olla on siin maailmas midagi, mida saab ainult tunnetada või uskuda, mitte selgitada. Mina ei oska sulle valemite või mingi teooria abiga tõestada, et see vanamees muutus veeks või et see naine kadus laine sisse lihtsalt ära. Aga ma nägin seda. Oma silmaga. Ja ma usun seda.

Võib-olla me tõesti ei koosne ainult veest, aga äkki on inimesi, kes suudavad muuta ennast veeks? Äkki on meie sees mingi imelik oskus muuta vormi? Vaata kõiki neid rahvajutte üle maailma – libahundid ja näkineid ja kõik see. Kuidas on võimalik, et igal rahval üle maailma on selliseid jutte? Äkki on mõnedel meist oskus minna tagasi vette, ainult päriselt.

PIIRIVALVUR IVO: Kuule, see läheb juba...

PIIRIVALVUR MARIA: Ei, mõtle, mõtle – hästi palju on neid jutte sellest, kuidas inimene muudab vormi. Meil endal on rahvajutte, et mees läheb metsa ja näeb, kuidas naaber paneb hundinaha kivile ja siis muutub ise hundiks ja pärast mees annab hundile pekka ja siis naaber on tükk aega kodus pikali voodis, sinikaid täis. On ju nii?

PIIRIVALVUR IVO: Need on rahvajutud.

PIIRIVALVUR MARIA: Kusagilt peab neile mingi alus tulema. Oota, kuula mind ära. Mis siis, kui on selline variant, et üksikud inimesed – üks inimene miljardist – oskavad kuju muuta? Et nad polegi nagu tavainimesed, vaid on üliinimesed. Lisaks lihale ja luudele on nendes veel midagi.

PIIRIVALVUR IVO: Ma ei tea, ma ei usu.

VEEBEL LEPIK: Seda me juba teame.

PIIRIVALVUR IVO: Ei, ma tean, et on palju asju, mida ei osata seletada.

PIIRIVALVUR MARIA: No vot.

VEEBEL LEPIK: Aga mina tean seda, et vahet pole.

PIIRIVALVUR IVO: Mis mõttes?

VEEBEL LEPIK: Vahet pole. Lõpetaks selle muretsemise ja mõtisklemise ja küsimuste küsimuse ja läheks lihtsalt ujuma?

PIIRIVALVUR MARIA: Mul ei ole ujumisriideid kaasas.

PIIRIVALVUR IVO: Mul ka mitte.

Veebel ei mõtle enam selliste asjade peale. Ta mõtleb ainult sellest, kui tore oleks sumada lainesse, hulpida keset seda lõputut vett. Alastus ei mängi siin mingit rolli.

VEEBEL LEPIK: No aga lähme alasti. Nagu Jumal või teadus meid löi. Olemegi loomulikus keskkonnas.

PIIRIVALVUR MARIA: Kuulge, aga lähme!

Koorivad end õhinal alasti ja lippavad merre. Tagasi nad enam ei tule.

9. stseen

Rand. Siseministeeriumi esindaja Mati Pallai uurib liiva sisse jäänud jälgi, nägu raevu ja arusaamatust täis. Sajakonna meetri kaugusele jäävast kordonist läheneb tempokal sammul major Triin Mägi.

PALLAI: Noh?!

MAJOR MÄGI: Kordonis polnud. Väravavahid pole neid näinud, tornidest märgati vaid seda, kuidas nad jooksid ujuma.

PALLAI: Jalajäljed on siin. Turvakaamerate linte vaatasite?

MAJOR MÄGI: Vaatasin. Läksid ujuma. Väravast pole lahkunud mitte kedagi. Ma kulutasin kümme minutit, et vaadata maksimaalse tempoga läbi väravakaamerate linte viimase kahe päeva kohta. Mitte ükski inimene pole selle kaudu tulnud ega läinud peale meie.

PALLAI: No kuradi... *Kogub ennast*. Läksid ujuma... Enesetappu ei saa välistada, kui arvestada seda, et ma tulin veeblit ametist vabastama. No ja muidugi kukub ta auastme võrra. Eks ta teadis seda ette, aga et nad kõik kolm ennast tapsid, seda ma ei taha uskuda.

MAJOR MÄGI: Noortel oli vähe põhjust end tappa. Veeblast ma saaks aru. See asi on tema vastutusel ja segaks veel väga kaua ta karjääri. Noortel polnud midagi karta. Ega nemad ei vastuta ka eriti millegi eest. Saaksid näpuviibutuse osaliseks ja teeniks edasi. Kui muidugi veebel neil päid segi ei ajanud. Samas – kuidas nad oleks saanud ennast ära uputada? Kes see koorib ennast alasti, kui ta uputama läheb? Palju lihtsam on ju riietega minna, need imbuvad vett täis ja tirivad palju kergemini põhja.

Pallai vaatab mere poole.

PALLAI: Piirivalvekaater – kadunud. Terve kordoni isikkoosseis – kadunud. Kahtlane abielupaar – kadunud.

MAJOR MÄGI: Äkki olid vaenuliku riigi agendid, kes said käsu koju naasta?

PALLAI: Kes? Veebel ja noored või?

MAJOR MÄGI: Vanamees ja tema naine. Võib-olla ka veebel ja noored. Leppisid kokku, et häda korral põgenevad merre, ujuvad kuhugi kindlaksmääratud kohta, kus nad peale korjatakse.

PALLAI: Veebel ja need kaks last? Ära ostetud? Kurat, ei usu.

MAJOR MÄGI: Rohkem mul versioone pole.

PALLAI: Võib-olla tegid siin mingit kama või jõid end lolliks? See veebel käis väidetavasti ikka paar korda nädalas külabaaris ja külapoe väitel ostis kordon neilt viina ja õlut ikka üsna mehiselt. Läksid uimas peaga ujuma ja uppusid ära?

MAJOR MÄGI: Kolmel eri korral? Kaptan võis minna täis peaga merele, aga et kolm korda niimoodi uputi...

PALLAI: Nojah, läheb väheusutavaks.

Pallai muutub mõtlikuks ja käib rannal aeglaselt ringi, ajades jalaga kadunute poolt jäetud jälgi segamini. Major Mägi jälgib teda kulmu kortsutades.

MAJOR MÄGI: Millega te tegelete?

PALLAI: Teate, kõige parem oleks see asi ära unustada ja kui keegi midagi küsib, siis merd süüdistada.

MAJOR MÄGI: Lihtsalt niimoodi, minna tagasi ja öelda, et meie ei tea midagi, süüdi on meri?

PALLAI: Lihtsalt niimoodi.

MAJOR MÄGI: Ehk siis – nagu alati?

PALLAI: Nagu alati.

Lahkuvad kordonist.

Lõpp.

2009